

Sygn. akt II PSK 164/21

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa L. S.A. w W.
przeciwko Związkowi Zawodowemu [...]1 w W., Związkowi Zawodowemu [...]2 w W., Związkowi Zawodowemu [...]3 w W., Związkowi Zawodowemu [...]4 w W., Związkowi Zawodowemu [...]5 w W., Związkowi Zawodowemu [...]6 w W.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17 listopada 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 marca 2020 r., sygn. akt III APa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od L. S.A. w W. po 240 zł na rzecz Związku Zawodowego [...]5 i Związku Zawodowego [...]4 tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 12 marca 2020 r. oddalił apelację L. SA w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 20 listopada 2018 r., który oddalił powództwo tej spółki skierowane przeciwko Związkowi Zawodowemu [...]5 Związkowi Zawodowemu [...]4, Związkowi Zawodowemu [...]1, Związkowi Zawodowemu [...]2, Związkowi Zawodowemu [...]6, Związkowi [...]3, L. Spółka Akcyjna (dalej: L. SA) w W. o ustalenie w trybie art. 189 k.p.c., że referendum strajkowe przeprowadzone w powodowej spółce przez pozwanych w okresie od 21

marca 2018 r. do 21 kwietnia 2018 r. w ramach sporu zbiorowego wszczętego wystąpieniem z dnia 19 listopada 2013 r. i zarejestrowanego przez Okręgowego Inspektora Pracy pod numerem (...) jest niezgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności z przepisami ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (jest nielegalne) oraz ustalenie w trybie art. 189 k.p.c., że ewentualny strajk zorganizowany w oparciu o referendum strajkowe przeprowadzone u powoda przez pozwanych w okresie od 21 marca 2018 r. do 21 kwietnia 2018 r. w ramach sporu zbiorowego wszczętego wystąpieniem z dnia 19 listopada 2013 r. i zarejestrowanego przez Okręgowego Inspektora Pracy pod numerem (...) będzie niezgodny z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności z przepisami ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (będzie nielegalny).

Sąd Apelacyjny stwierdził, iż Sąd Okręgowy prawidłowo zbadał istnienie przesłanek niezbędnych do rozpoznania wytoczonego przez spółkę powództwa, a mianowicie rozważył czy powódka posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. W niniejszej sprawie istota postępowania sprowadzała się do ustalenia czy powodowej spółce przysługuje roszczenie przeciwko pozwanym Związkom Zawodowym o ustalenie, że referendum strajkowe przeprowadzone w L. SA przez pozwanych w okresie od 21 marca 2018 r. do 21 kwietnia 2018 r., w ramach sporu zbiorowego wszczętego wystąpieniem z dnia 19 listopada 2013 r. i zarejestrowanego przez Okręgowego Inspektora Pracy pod numerem (...) jest niezgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności z przepisami ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (jest nielegalne) oraz ustalenie w trybie art. 189 k.p.c., że ewentualny strajk zorganizowany w oparciu o referendum strajkowe przeprowadzone u powoda przez pozwanych w okresie od 21 marca 2018 r. do 21 kwietnia 2018 r. w ramach sporu zbiorowego wszczętego wystąpieniem z dnia 19 listopada 2013 r. i zarejestrowanego przez Okręgowego Inspektora Pracy pod numerem (...) będzie niezgodny z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności z przepisami ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (będzie nielegalny).

Istotą powództwa było ustalenie, czy powódka posiada interes prawny w dokonaniu żadanego ustalenia. Dopiero wykazanie tej przesłanki dawałoby możliwość badania i ustalania twierdzeń powódki o legalności bądź nielegalności referendum strajkowego i samej akcji strajkowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy stwierdzając bowiem brak interesu prawnego po stronie powódki prawidłowo oddalił powództwo i nie był w tych okolicznościach zobligowany do prowadzenia postępowania dowodowego i rozstrzygania o kwestiach legalności (nielegalności) referendum strajkowego.

Spór w sprawie koncentrował się wokół tego, czy zasadne jest roszczenie powoda o ustalenie, że referendum strajkowe trwające od 21 marca 2018 r. do 21 kwietnia 2018 r. i akcja strajkowa na podstawie tego referendum zainicjowane przez pozwane związki zawodowe nie były legalne w rozumieniu ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz.U. Nr 55, poz. 236 ze zm.).

Powód nie wykazał interesu prawnego do żądania w trybie art. 189 k.p.c. ustalenia legalności bądź nielegalności referendum strajkowego trwającego od 21 marca 2018 r. do 21 kwietnia 2018 r. i akcji strajkowej prowadzonej w oparciu o to referendum, bowiem powód mógł uzyskać ochronę prawną w drodze powództwa o świadczenie, jakie wytoczył przeciwko: Związkowi Zawodowemu [...]5, Związkowi Zawodowemu [...]4, Związkowi Zawodowemu [...]2 które było rozpoznawane w Sądzie Okręgowym w W. XXI Wydział Pracy pod sygn. akt XXI P (...).

Powód wykazywał zasadność powództwa w niniejszej sprawie m.in. tym, że w przyszłości istnieje ryzyko wytoczenia powództwa o ochronę dóbr osobistych powoda, w którym będzie badana kwestia legalności referendum strajkowego i ewentualnej akcji strajkowej, przy czym powodowi chodziło przede wszystkim o wyeliminowanie stanu niepewności co do wzajemnych praw i obowiązków stron w ramach trwającego pomiędzy nimi stanu sporu zbiorowego i uniknięcie ryzyka powstania kolejnych sporów na tle tych faktów związanych z konkretnym referendum strajkowym.

Dla oceny zasadności twierdzeń powoda istotne jest to, że w toku niniejszego postępowania, z uwagi na działania związków zawodowych zmierzające do zorganizowania akcji strajkowej na terenie L. SA, powód zdecydował na wystąpienie przeciwko trzem organizacjom związkowym z kolejnym

powództwem z żądaniami o świadczenie, które było przedmiotem postępowania prowadzonego pod sygn. akt XXI P (...).

Po wytoczeniu powyższego powództwa o odszkodowanie i ewentualnego o zadośćuczynienie powodowa spółka i dwie pozwane w niniejszej sprawie organizacje związkowe (Związek Zawodowy [...]5 i Związek Zawodowy [...]4) zawarły w dniu 1 listopada 2018 r. porozumienie, w następstwie którego spółka L. SA cofnęła powództwo w sprawie XXI P (...) i wniosła o jego umorzenie.

W tych okolicznościach Sąd pierwszej instancji uznał, że zawarcie porozumienia z 1 listopada 2018 r. wywołało ten skutek, że powodowi odpadła podstawa roszczenia o ustalenie, bowiem stan niepewności został usunięty, a po stronie powodowej powstało prawo do uzyskania roszczenia w innym postępowaniu cywilnym. Stan niepewności bowiem był związany z sytuacją, czy referendum było przeprowadzone prawidłowo i czy strajk zorganizowany na podstawie tego referendum byłby legalny (...). Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił, że pozwem z dnia 5 września 2018 r. powodowa Spółka wystąpiła przeciwko trzem związkom zawodowym (Związkowi Zawodowemu [...]5, Związkowi Zawodowemu [...]4, Związkowi Zawodowemu [...]2). W pozwie tym powódka dochodziła solidarnie od wskazanych trzech organizacji związkowych odszkodowania w kwocie 1.752.440,00 zł na podstawie art. 415 k.c., art. 416 k.c. i art. 441 § 1 k.c. - tytułem kwoty utraconej za sprzedaż biletów lotniczych w dniach 28-30 kwietnia 2018 r. oraz formułowała roszczenie ewentualne o ochronę dóbr osobistych (art. 24 k.c.) i w ramach tego roszczenia żądała zapłaty przez pozwanych (solidarnie) kwoty 1.752.439,78 zł - tytułem zadośćuczynienia.

Przesłanką rozstrzygnięcia sprawy o świadczenie i ewentualnego uznania zasadności powództwa o zasądzenie odszkodowania bądź zadośćuczynienia było ustalenie, czy akcja strajkowa planowana przez działające u powoda organizacje związkowe (m.in. pozwane w niniejszej sprawie) na dzień 1 maja 2018 r. była legalna, czy też jak twierdziła powódka referendum strajkowe prowadzone w spółce do 21 kwietnia 2018 r. i prowadzona na jego podstawie akcja strajkowa naruszają przepisy ustawy z 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych.

Ostatecznie do rozpoczęcia akcji strajkowej doszło na terenie powodowej spółki w dniu 18 października 2018 r. W dniu 1 listopada 2018 r. spółka L. SA w W.

oraz dwie organizacje związkowe - Związek Zawodowy [...]5, Związek Zawodowy [...]4 zawarły porozumienie, na mocy którego określiły wzajemne zobowiązania. Spółka m.in. zobowiązała się do niedochodzenia od organizatorów kierujących strajkiem lub uczestników akcji strajkowej rozpoczętej 18 października 2018 r. roszczeń pieniężnych tytułem odszkodowania w związku z akcją strajkową z zastrzeżeniem § 4 pkt 2 oraz zobowiązała się do cofnięcia powództwa z dnia 5 września 2018 r. wraz ze zrzeczeniem się roszczenia z zastrzeżeniem § 4 pkt 2 na kwotę 1.752.349 złotych. W przypadku prawomocnego stwierdzenia nielegalności strajku przez Sąd, spółka zrzekła się roszczeń odszkodowawczych w stosunku do związków zawodowych, do organizatorów kierujących strajkiem lub uczestników akcji strajkowej z zastrzeżeniem § 4 pkt 2. Na mocy powyższego porozumienia, związki zawodowe zobowiązały się do zakończenia akcji strajkowej wszczętej 18 października 2018 r. Zgodnie z § 4 pkt 1 porozumienia, niniejsze porozumienie kończy akcję strajkową rozpoczętą 18 października 2018 r. Podjęcie akcji strajkowej w ramach sporu zbiorowego wszczętego 19 listopada 2013 r. wymaga przeprowadzenia kolejnego referendum strajkowego z uwagi na wątpliwości co do prawidłowości przeprowadzenia referendum w okresie od 21 marca do 21 kwietnia 2018 r. Stosownie do § 4 pkt 2 porozumienia, jeżeli związki zawodowe podejmą nową akcję strajkową z naruszeniem przepisów prawa stwierdzonym prawomocnym wyrokiem sądowym lub wbrew wydanym przez sąd orzeczeniom, związki zawodowe zobowiązują się zaspokoić roszczenia pieniężne spółki wskazane w § 1 pkt 10 (odszkodowanie na kwotę 1.752.349 zł) oraz roszczenia pieniężne spółki z tytułu strat poniesionych w wyniku strajku rozpoczętego 18 października 2018 r. po prawomocnym stwierdzeniu jego nielegalności. Wysokość strat miała być wskazana związkom zawodowym w terminie do 31 grudnia 2018 r. Pismem z dnia 22 listopada 2018 r. spółka L. SA w W. cofnęła pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w sprawie XXI P (...), zaznaczając, że cofnięcie pozwu jest konsekwencją porozumienia z dnia 1 listopada 2018 r.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie strona powodowa w obszernych wywodach stara się wykazać, że Spółka nie ma takiego powództwa ani innego środka ochrony, jak tylko ten wynikający z art. 189 k.p.c. Tymczasem powód w niniejszej sprawie nie wykazał tego interesu

prawnego, co trafnie dostrzegł i wnikliwie uzasadnił Sąd pierwszej instancji. Ma rację Sąd Okręgowy wskazując, że jako interes prawny powoda nie może być traktowane dążenie spółki do uzyskania ochrony swych praw w postaci zabezpieczenia interesu majątkowego i niemajątkowego, w tym wizerunkowego w sytuacji, gdy akcja strajkowa została już podjęta. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, aktualne działania spółki zmierzają w niniejszym postępowaniu opartym na art. 189 k.p.c. do uzyskania dowodu dla potrzeb innych ewentualnych postępowań związanych z przeprowadzającą już akcją strajkową.

Sąd drugiej instancji nie podzielił stanowiska apelującego, że badając istnienie interesu prawnego spółki w niniejszym postępowaniu nie można brać pod uwagę roszczeń formułowanych przez powodową spółkę w pozwie o odszkodowanie z dnia 5 września 2018 r. Przesłanką rozstrzygnięcia sprawy o świadczenie i ewentualnego uznania zasadności powództwa o zasądzenie odszkodowania bądź zadośćuczynienia było ustalenie, czy akcja strajkowa planowana przez działające u powoda organizacje związkowe (m.in. pozwane w niniejszej sprawie) na dzień 1 maja 2018 r. była legalna, czy też jak twierdziła powódka referendum strajkowe prowadzone w spółce do 21 kwietnia 2018 r. i prowadzona na jego podstawie akcja strajkowa naruszają przepisy ustawy z 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych. Sąd pierwszej instancji zasadnie przyjął, że powód dochodzący ustalenia legalności bądź nielegalności określonego referendum strajkowego i prowadzonej na jego podstawie akcji strajkowej, nie ma interesu prawnego w takim ustaleniu, bowiem ocena legalności bądź ich sprzeczności z powołaną ustawą o rozwiązywaniu sporów zbiorowych był przesłanką rozstrzygnięcia o świadczenia sprecyzowane w pozwie w sprawie XXI P (...).

Nadto dla oceny zasadności powództwa, bardzo istotne były kwestie uregulowane w porozumieniu z dnia 1 listopada 2018 r., a zwłaszcza zapisy § 4 ust. 1 tego porozumienia, z których wynika, że podjęcie akcji strajkowej w ramach sporu zbiorowego wszczętego 19 listopada 2013 r. wymaga przeprowadzenia kolejnego referendum strajkowego z uwagi na wątpliwości co do prawidłowości przeprowadzenia referendum w okresie od 21 marca do 21 kwietnia 2018 r.

Analiza zapisów porozumienia z 1 listopada 2018 r. pozwala na stwierdzenie, że strony zgodnie uznały, że referendum strajkowe z marca - kwietnia 2018 r. nie może być już podstawą jakiegokolwiek akcji strajkowej pozwanych związków zawodowych, a podjęcie takiej akcji protestacyjnej będzie wymagało kolejnego referendum. Ostatecznie w związku z porozumieniem z 1 listopada 2018 r. spółka zdecydowała się na cofnięcie powództwa o świadczenie (odszkodowanie i roszczenie ewentualne o zadośćuczynienie), co zdaniem Sądu odwoławczego przesądziło również o braku interesu prawnego w żądaniu powoda o ustalenie opartym na art. 189 k.p.c. Roszczenia będące przedmiotem postępowania w sprawie XXI P (...) opierały się na ustaleniu, że m.in. referendum strajkowe prowadzone od 21 marca do 21 kwietnia 2018r., ogłoszone w ramach sporu zbiorowego z dnia 19 listopada 2013 r. zostało przeprowadzone przez związki zawodowe nieprawidłowo, w szczególności sprzecznie z przepisami ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, a tym samym akcja strajkowa zorganizowana na podstawie tego referendum będzie nielegalna. Samo rozpoczęcie akcji strajkowej już zaktualizowało działania spółki zmierzające do wystąpienia z żądaniami przeciwko pozwanym związkom.

Aktualnie strona powoda nie jest w stanie wykazać interesu prawnego w żądaniu ustalenia legalności bądź nielegalności referendum strajkowego i prowadzonej akcji strajkowej, gdyż interes prawny istnieje wówczas, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. W związku z zakończeniem akcji strajkowej poprzedzonej spornym referendum strajkowym, powód miałby obecnie jedynie interes ekonomiczny sprowadzający się do wyeliminowania ewentualnych szkód powstałych wskutek strajku, a nie interes prawny. O ile jakiegokolwiek szkody powstały, to powód mógł dochodzić roszczenia o odszkodowanie zgodnie z art. 26 ust. 3 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, mógł dochodzić roszczeń w zakresie praw niemajątkowych powoda, służących ochronie renomy i dobrego imienia jego firmy. Powód zdecydował się ostatecznie na zawarcie porozumienia z organizacjami związkowymi, czym wyeliminował stan niepewności istniejący między stronami, zwłaszcza ustalając w

zapisach porozumienia, że sporne referendum strajkowe z marca-kwietnia 2018 r. nie może być podstawą wszczęcia żadnej kolejnej akcji protestacyjnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, art. 189 k.p.c. nie może stanowić podstawy prawnej uwzględnienia żądań formułowanych przez powoda, gdyż wbrew wywodom skarżącego, niniejsze postępowanie nie ma na celu ustalenia faktu prawotwórczego, a zmierza do ustalenia naruszenia przez pozwanego prawa materialnego. Spór i wynikające z niego żądanie powoda dotyczy w rzeczywistości tego, czy referendum strajkowe i strajk ogłoszony przez pozwanych jest nielegalny. Tymczasem przepis art. 189 k.p.c. w zakresie, w którym dotyczy ustalenia istnienia (nieistnienia) prawa, odnosi się do prawa podmiotowego strony, a nie prawa w znaczeniu obowiązującego przepisu prawnego - normy prawnej. Nie służy też ustaleniu, że działanie pozwanego było bezprawne (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1998 r. wydany w sprawie I PKN 186/98, OSNAPiUS 1999 nr 13, poz. 424, Wokanda 1999/7/26). A tego faktycznie domaga się powód w tej sprawie. Jego żądanie nie zasługuje więc na uwzględnienie, jako nie znajdujące oparcia w art. 189 k.p.c.

Przyjmuje się powszechnie, że interes taki zachodzi, gdy oczekiwane przez powoda rozstrzygnięcie ustalające istnienie (nieistnienie) prawa, bądź stosunku prawnego, wywoła między stronami takie skutki, w następstwie których sytuacja prawna stron, a przede wszystkim powoda, zostanie jednoznacznie określona. Tymczasem wskazane przez powoda skutki postulowanego rozstrzygnięcia nie dotyczą stosunków między stronami procesu. Skoro bowiem powód spodziewa się, że merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy będzie służyło ochronie renomy i dobrego imienia jego firmy, odbudowie zaufania do spółki jako przewoźnika, to błędnie zakłada, że wywrze ono skutek nie tyle w jego stosunkach z pozwanymi związkami zawodowymi, ile w stosunkach z osobami trzecimi, nie będącymi uczestnikami tego procesu.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ocena prawna kwestii wstępnej dla rozstrzygnięcia o meritum jaką jest istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia została przez Sąd Okręgowy oceniona prawidłowo. Wobec niewykazania okoliczności uzasadniających tą przesłankę, zasadnie więc Sąd pierwszej instancji ograniczył postępowanie dowodowe i powództwo oddalił. Interes prawny postrzega

się więc z jednej strony jako przesłankę, która musi istnieć obiektywnie. Z drugiej zaś strony, interes jest przesłanką warunkującą dopiero możliwość dalszego badania w procesie twierdzeń stron co do istnienia lub nieistnienia ustalanego prawa lub stosunku prawnego. Innymi słowy w przypadku stwierdzenia przez Sąd braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia (lub nieistnienia) prawa lub stosunku prawnego, powództwo musi ulec oddaleniu bez oceny zasadności twierdzeń stron procesu co do istnienia prawa objętego żądaniami pozwu. W tych okolicznościach za całkowicie bezzasadne uznał zarzuty apelacji dotyczące postępowania dowodowego, jak również oceny materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, gdyż wskutek przyjęcia przez Sąd Okręgowy braku przesłanki materialnoprawnej, w postaci interesu prawnego strony powodowej w wytoczeniu powództwa o ustalenie, Sąd ten prawidłowo orzekł o oddaleniu powództwa bez konieczności prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczności związane z ustalaniem legalności lub nielegalności konkretnego referendum strajkowego i prowadzonej na jego podstawie akcji strajkowej.

Nie były zasadne argumenty apelacji zmierzające do wykazania, że Sąd pierwszej instancji dopuścił się naruszenia art. 59 ust. 3 Konstytucji RP uznając, że wydanie wyroku stwierdzającego czy konkretne referendum strajkowe jest nielegalne, a w konsekwencji uznanie, że dany strajk był nielegalny, prowadzi do ograniczenia prawa do strajku. Zdaniem apelującego, powództwo o ustalenie nielegalności referendum w trybie art. 189 k.p.c. zmierza do stwierdzenia, czy określone referendum zostało przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, a w żadnym wypadku powództwo o ustalenie w tym trybie nie zmierza do ograniczenia wolności związkowych. Dla skutecznego dochodzenia z mocy art. 189 k.p.c. ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia prawa bądź stosunku prawnego niezbędne jest przy tym spełnienie przewidzianego w tym przepisie warunku w postaci wykazania przez powoda interesu prawnego w zgłoszeniu tej treści żądania. Interes ten nie występuje, jeśli osoba zainteresowana może na innej drodze osiągnąć swój cel. I taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie, bowiem jak słusznie przyjął Sąd pierwszej instancji po rozpoczęciu akcji strajkowej w październiku 2018 r. po stronie spółki powstały roszczenia odszkodowawcze przeciwko organizatorom strajku na podstawie przepisów ustawy

o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (art. 26 ust. 3) oraz przeciwko pracownikom w oparciu o przepisy Kodeksu pracy (art. 114-122 k.p.).

Sąd pierwszej instancji odnosząc się do zagwarantowanego w art. 59 ust. 3 Konstytucji RP prawa do strajku stwierdził, że prawo to przysługuje organizacjom związkowym w granicach określonych w ustawie, która ze względu na dobro publiczne może je ograniczyć lub zakazać w odniesieniu do poszczególnych kategorii pracowników lub w określonych dziedzinach. Prawo do strajku należy do podstawowych praw człowieka oraz wolności związkowych wynikającym bezpośrednio z konstytucyjnej wolności zrzeszania się i przysługuje osobom wykonującym pracę zarobkową na rzecz pracodawcy. Czym innym jest prawo do strajku, a czym innym prawo do ustalenia czy strajk miał charakter legalny, tj. czy został poprzedzony kolejnymi etapami przewidzianymi w ustawie o rozwiązywaniu sporów zbiorowych. Sąd Okręgowy słusznie zauważył, że pracodawcy przysługuje powództwo o ustalenie prawidłowości prowadzenia sporu zbiorowego i referendum strajkowego, ale do momentu gdy pracodawcy nie przysługują inne roszczenia. Powodowa spółka zawierając z pozwanymi organizacjami związkowymi porozumienie z 1 listopada 2018 r., następnie cofając powództwo o odszkodowanie (zadośćuczynienie), których częścią było ustalenie ewentualnej przesłanki nielegalności strajku i poprzedzającego go referendum strajkowego utraciła interes prawny w żądaniu ustalenia nielegalności tych zdarzeń, bowiem stan niepewności między stronami został usunięty. Żądanie ustalenia aktualnie zmierza jedynie do uzyskania przez spółkę dowodu, mającego przydać się w ewentualnym przyszłym postępowaniu sądowym, a to przesądza o braku interesu prawnego powoda w wytoczeniu niniejszego powództwa.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne o następującej treści:

1. Czy pracodawca ma interes prawny, w rozumieniu art. 189 k.p.c., w żądaniu ustalenia niezgodności z prawem referendum strajkowego, a w konsekwencji nielegalności przeprowadzonego strajku, w sytuacji, gdy nie przysługuje mu dalej idące powództwo o zasądzenie lub ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa na skutek zrzeczenia się roszczeń odszkodowawczych w porozumieniu zawartym ze związkami zawodowymi,

do którego zawarcia doszło w efekcie zastosowania przymusu ekonomicznego przez działające w zakładzie pracy związki zawodowe, polegającego na doprowadzeniu pracodawcy do trudnej sytuacji ekonomicznej, grożącej koniecznością ogłoszenia upadłości w przypadku kontynuowania akcji strajkowej?

2. Czy pracodawca ma interes prawny, w rozumieniu art. 189 k.p.c., w żądaniu ustalenia faktu prawotwórczego w postaci ustalenia niezgodności z prawem referendum strajkowego, a w konsekwencji strajku, w sytuacji, gdy dopiero legitymowanie się przez pracodawcę prawomocnym stwierdzeniem nielegalności strajku przez Sąd, powoduje powstanie prawa pracodawcy do dochodzenia roszczeń związanych ze zorganizowaniem i prowadzeniem takiego strajku w związku z treścią zawartego ze związkami zawodowymi porozumienia?
3. Czy pracodawca ma interes prawny, w rozumieniu art. 189 k.p.c., w żądaniu ustalenia nielegalności referendum strajkowego, a w konsekwencji nielegalności przeprowadzonego strajku, w sytuacji, gdy nie chce skorzystać z dalej idącego roszczenia o zasądzenie lub ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa, albowiem powództwo o ustalenie nielegalności jest dla niego wystarczające (jako dające satysfakcję), a wytoczenie dalej idącego powództwa wiązałoby się z zaostreniem konfliktu ze związkami zawodowymi, co w świetle specyfiki prawa pracy, mogłoby nieść za sobą daleko idące negatywne konsekwencje zarówno w aktualnym sporze zbiorowym, jak i kolejnych sporach zbiorowych, jak również mieć wpływ na relacje ze związkami zawodowymi?
4. Czy pracodawca ma interes prawny, w rozumieniu art. 189 k.p.c., w żądaniu ustalenia niezgodności z prawem referendum strajkowego, a w konsekwencji nielegalności przeprowadzonego strajku, w związku z brakiem przysługiwania dalej idących powództw określających uprawnienia pracowników biorących udział w strajku w rozumieniu art. 23 ust. 2 zd. 2 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, np. w zakresie zachowania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego (np. zasiłków i

konieczności dokonywania ich wypłaty przez pracodawcę) oraz uprawnień ze stosunku pracy (np. wliczenia bądź nie okresu udziału pracownika w strajku do stażu pracy)?

W odpowiedzi Związek Zawodowy [...]5 w W. i Związek Zawodowy [...]4 w W. wniosli o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Negatywna ocena zgłoszonej podstawy przedsądu wynika z przyczyn procesowych i merytorycznych. Skarżący odwołuje się do pierwszej podstawy przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jednak zagadnienia ujęte we wniosku nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Pierwsza kwestia to rozpoznanie sprawy jako sprawy cywilnej (art. 1 k.p.c.). Warunkiem powództwa o ustalenie z art. 189 k.p.c. jest istnienie sprawy cywilnej, czyli stosunku prawa cywilnego. Podmiotowa relacja (ustrojowa) między pracodawcą a związkami zawodowymi nie wynika z relacji cywilnoprawnej. Na samej podmiotowości związku zawodowego nie można budować sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 k.p.c. Przepis ten nie obejmuje spraw wynikających ze wszystkich stosunków społecznych i prawnych. Sprawa cywilna zależy od określonej relacji, z reguły osadzonej w prawie materialnym, określającym obowiązek i odpowiadające mu uprawnienie drugiego podmiotu, wynikające z ustawy lub umowy (przykładowo zobowiązanie). Postępowanie cywilne ma potwierdzić tę relację, a w efekcie stanowić podstawę do wykonania (egzekucji) osądanego uprawnienia (roszczenia). Jeśli nie ma stosunku z zakresu prawa cywilnego to powództwo z art. 189 k.p.c. jest wysoce wątpliwe. Ustawa o rozwiązywaniu sporów zbiorowych nie przewiduje powództwa o ustalenie w rozumieniu art. 189 k.p.c., albo na podstawie tego przepisu dla ustalenia zgodności z prawem referendum strajkowego a później strajku. Nie jest to zatem sprawa cywilna w rozumieniu art. 1 k.p.c. (por. wyroki

Sądu Najwyższego: z 2 kwietnia 2019 r., I PK 10/18 i z 10 marca 2021 r., II PSKP 16/21).

Czym innym jest czyn niedozwolony. Art. 415 k.c. ma charakter uniwersalny i dotyczy odpowiedzialności wszystkich podmiotów. Powództwo oparte na tym przepisie nie może być zatem wyłączone.

Brak sprawy cywilnej (art. 1 k.p.c.) nie oznacza, że kwestia legalności referendum strajkowego a później strajku nie może być przedmiotem oceny sądowej. Będzie tak wtedy, gdy sąd powszechny będzie rozpoznawał sprawę cywilną (art. 1 i 2 k.p.c.) i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej będzie zależało od oceny wskazanej legalności referendum strajkowego i strajku, czyli na przykład w sprawie pracowniczej przed sądem pracy z powództwa pracownika lub przed sądem cywilnym w sprawie o odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę czynem niedozwolonym.

W tej sprawie Sąd powszechny nie oddalił powództwa z powodu niedopuszczalności powództwa o ustalenie. Sądy pierwszej i Sąd drugiej instancji rozpoznały wszak sprawę merytorycznie w aspekcie powództwa z art. 189 k.p.c. Oddalenie powództwa wynika natomiast ze stwierdzenia braku interesu prawnego, od którego zależy powodzenie powództwa o ustalenie. Rzecz zatem w tym, że sformułowane zagadnienia są silnie uwarunkowane podstawą rozstrzygnięcia w konkretnej sprawie. Każde z zagadnień kwestionuje ocenę o braku interesu prawnego z art. 189 k.p.c. w określonej sytuacji faktycznej i prawnej. Interes prawny jako przesłanka powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.) nie ma jednak charakteru generalnego (uniwersalnego), lecz tylko indywidualny (konkretny). Stwierdzenie to nie jest niczym szczególnym, gdyż zawsze przesłanką powództwa o ustalenie jest właśnie ocena interesu prawnego strony w indywidualnej sprawie cywilnej.

Chodzi więc o to, że skoro punktem ciężkości był interes prawny skarżącej i do tego interesu prawnego nawiązują wprost zagadnienia prawne, to uprawniona jest ocena, że sednem zgłoszonych zagadnień jest wykładnia i stosowanie prawa w tej konkretnej sprawie. Oceny tej nie zmienia rozbicie zgłoszonej podstawy przedsądu na cztery zagadnienia. Osobno ani razem nie składają się na istotne zagadnienie prawne, które ma na uwadze art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Odpowiedź na

sformułowane pytania (zagadnienie) wynika już co najmniej w znacznej części z rozstrzygnięcia Sądu powszechnego w tej sprawie.

Intencją przedstawionych w skardze kasacyjnej zagadnień jest uzyskanie odpowiedzi przeciwnej, czyli ustalenie interesu prawnego w powództwie z art. 189 k.p.c. W takiej sytuacji odpowiedź na zagadnienia zależałaby od analizy, której dokonał już Sąd powszechny, przy związaniu Sądu Najwyższego na etapie przedsądu ustaleniami stanu faktycznego w sprawie (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). W takiej sytuacji przeważa ocena indywidulana w konkretnej sprawie i do tego sprowadzałaby się odpowiedź na zagadnienia.

Istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) nie może być redukowane do wykładni i stosowania prawa w konkretnej sprawie, bo to właściwe jest dla zarzutów podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 k.p.c.), a na etapie przedsądu dla szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Ta podstawa przedsądu jako jedyna ma na uwadze indywidulany interes strony w przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący nie odwołuje się do tej podstawy przedsądu. Natomiast sformułowane we wniosku zagadnienia nie spełniają się jako istotne zagadnienia prawne, które ma na uwadze art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż odpowiedź nie wykraczałaby poza wykładnię i stosowanie prawa w tej sprawie.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie stosowanych odpowiednio, również do odpowiedzi na skargę kasacyjną, przepisów rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych - § 9 ust. 1 pkt 1 i 3 i § 10 ust. 4 pkt 2.